

Stuttgart 6. augusta 1908

Rudolf Steiner

Prírodné ríše a duchovné bytosti. Poukaz na nadsmyslové bytosti, činné vo všetkých prírodných javoch na Zemi. Ja ako centrum človeka. Skupinové duše zvierat, rastlín a minerálov, ako ja, pôsobiace s rosných vyšších úrovní na bytostné články jednotlivých, im zodpovedajúcich bytostí. Zem ako živá a cítiaca bytosť, ožarovaná Slnkom. Budúce perspektívy snalého človeka voči prírodným bytostiam. Anjeli, archanjeli a prasiely, ako individuálni duchovia, duchovia národov a duchovia času, v ich pôsobení na životné články človeka.

Ak si chceme vysvetliť vzájomné vzťahy medzi svetom, Zemou a človekom, potom bude potrebné, aby sme si dnes postavili pred dušu mnohé, čo nám k tomu bude akosi základňou. Musíme si uvedomiť, že ak používame iba naše vonkajšie zmysly a na zmysly viazaný rozum, potom môžeme v podstate pochopiť iba málo. To platí rovnako pre Zem, ako pre človeka a ešte vo väčšej miere pre vesmír. Musíme mať jasno v tom, že väčšina toho najpodstatnejšieho zostáva úplne skrytá ako vonkajším zmyslom, tak i vonkajšiemu rozumovému skúmaniu. Preto chceme najskôr poukázať na určité vlastnosti bytostí, ktoré nás v skrytosti obklopujú. Pri tom sa zmienime i o tom, čo je mnohým z vás už známe, ale pre celkový pohľad na veľké súvislosti skutočnosti je potrebné, aby sme si ešte raz všetky tieto veci postavili pred dušu. Predovšetkým si musíme ešte raz obzrieť svetové teleso, ktoré teraz obývame a ktoré bude v strede našich úvah - našu Zem.

Včera sme sa zaoberali jedným úsekom vývoja Zeme v súvislosti s jej celkovým vývojom. Videli sme, ako bytosti v priebehu tohto vývoja pôsobili stále iným spôsobom, od bodu, kedy Zem a Slnko boli ešte jedným telesom až do našich čias. A videli sme tiež, ako ľudstvo opakuje v poatlantskej dobe všetko to, čo celá Zem v priebehu svojho vývoja

prežila, v poznaní a v náboženskom vedomí. Teraz sa ale musíme na túto Zem pozrieť ešte bližšie. Vo viditeľnom svete nás vo vzťahu k našej Zemi najskôr ako celok obklopuje to, čo nazývame štyrmi prírodnými ríšami: nerastná, rastlinná, zvieracia a ľudská ríša. Ale človek nie je iba hmotne-fyzická bytosť, ktorú nám ukazujú vonkajšie zmysly a ktorú nám popisuje a objasňuje chápanie vonkajšej vedy, ale je zložitou bytosťou, ktorá sa skladá z fyzického, éterického, astrálneho tela a ja. To všetko už viete.

Keď teraz zablúdime pohľadom k ostatným bytostiam pozemskej ríše, potom si musíme byť predovšetkým vedomí toho, že tieto výrazy - fyzické telo, éterické telo, astrálne telo a ja - nie sú pre ostatné bytosti ničím bezvýznamným, ale naopak, že majú aj tu svoj dobrý význam. Ak zostaneme vo fyzickosti, môžeme zo všetkých bytostí Zeme iba človeku pripísať podstatu ja. V tomto fyzickom svete má sebavedomé ja iba človek. Pri zvieratách máme úplne iné vzťahy. Zvíra nemá svoje ja vo fyzickom svete ako človek. Ak pozorujeme rozdiely medzi zvieratom a človekom, potom musíme najskôr povedať: zatiaľ čo každý človek má svoje ja ako jednotlivá, svojou kožou uzavretá individualita, jednotlivé zvíra svoje ja nemá. Je to tak, že jedno spoločné ja má každá určitá skupina zvierat rovnakej podoby. Tak majú spoločné ja napríklad všetky levy alebo všetky medvede a takéto ja zvieracej ríše nazývame skupinovým ja. Ľudské ja nachádzame vo fyzickom svete. Aj keď ho nemôžeme vidieť očami, je v každom človeku obsiahnuté takpovediac vo vnútri jeho kože. Pri zvieratách to tak nie je, ich skupinové ja nestretáme vo fyzickom tele. Aby sme si vedeli utvoriť predstavu o takomto spoločnom ja, predstavte si, že by stála predo mnou stena a v tejto stene by bolo desať otvorov. Prestrčím týmito otvormi svojich desať prstov a budem nimi pohybovať. Teraz by ste mohli vidieť týchto mojich desať prstov, mňa samotného však nie, no bez všetkého by ste povedali, že tieto prsty sa nepohybujú samé od seba, ale že tu musí byť niečo skryté, čo tento pohyb zapríčiňuje. Inými slovami, tušíte tu nejakú bytosť, ktorej týchto desať prstov patrí. Toto prirovnanie nás privádza ku skupinovosti, k druhu duševnosti zvierat. To množstvo levov na fyzickej úrovni, to sú bytosti, ktoré nám teda aj určitým spôsobom niečo skrývajú. Tak, ako sa za stenou skrýva ústredná bytosť k desiatim prstom, tak aj tu sa skrýva niečo, čo je spoločné všetkým levom, a je to tak

preto, lebo sa to vôbec nenachádza vo fyzickom svete. Taká bytosť ja, akú majú ľudia vo fyzickom svete, sa pri zvieratách nachádza vo svete astrálnom. Zvíra má svoje skupinové ja v astrálnom svete. Ak si chceme schematicky predstaviť vzťah zvierat k ich ja, tak si musíme medzi fyzickým a astrálnym svetom myslieť hranicu. Ľudské ja je pod ňou vo fyzickom svete, ale zvieratá majú vo fyzickom svete iba fyzické, éterické a astrálne telo. Štvrtý článok - ja, tu na rozdiel od človeka nie je. Každé jednotlivé zvíra má svoje pokračovanie, ktoré sa z neho šíri do astrálneho sveta, kde sa tieto pokračovania spájajú a tvoria tam odev, schránku zvieracieho skupinového ja, v tomto prípade, povedzme, levieho ja. Toto skupinové ja žije na astrálnej úrovni ako jednotlivá bytosť, podobne, ako ľudské individuálne ja žije tu na fyzickej úrovni. Schematicky vyjadrené: Keď jasnovidec vkročí na astrálnu úroveň, tak tam takéto zvieracie ja stretáva ako jednotlivé bytosti, ktorých články sa rozprestierajú do fyzického sveta. Teraz si to ale prirodzene nesmieme predstaviť iba schematicky, musíte si zvykať predstavovať si to ako pravdivú skutočnosť. Musí vám byť jasné, že aby sme vkročili do astrálneho sveta, nemusíme prejsť niekam inam, pretože tento astrálny svet preniká náš svet fyzický. Ide tu len o to, aby sme doň mohli otvorenými astrálnymi zmyslami nazrieť.

astrálny svet

fyzický svet

Teraz sa spýtajme: Ako vidí skupinové ja zvierat jasnovidec? - Jasnovidec vníma skupinové ja nejakého vyššieho druhu zvierat napríklad tak, že vidí pozdĺž chrbtice zvierat'a niečo ako jasne žiariaci pás. Náš vzdušný obal neprenikajú v skutočnosti iba hmotné prúdy, ktoré poznáme, ale na všetky strany je preniknutý aj astrálnymi prúdmi. Jasnovidec, keď sa mu otvorí duchovný zrak, vidí našu Zem preniknutú rozličnými prúdmi a v týchto prúdoch sa učí poznávať skupinové ja zvierat.

Ako druhá sa nám ponúka nasledovná otázka: Majú potom aj nižšie bytosti, napríklad rastliny, niečo také ako ja? - Áno, aj ony majú ja. Keď

jasnovidec skúma rastlinu, tak nachádza nasledovné: To, čo je tu, vo fyzickom svete, nie je nič iné než spojenie fyzického a éterického tela. Predstavme si, že tu, na povrchu Zeme, máme (kreslí) rastlinný koreň, stonku, listy a kvety. To, čo nám tu rastie vo fyzickom svete, nemá fyzické, éterické, astrálne telo a ja ako človek, ale iba telo fyzické a telo éterické. Zvieratá majú v tomto svete ešte aj svoje astrálne telo, rastlina nie. Ale z toho nesmieme urobiť záver, že to, čo vás vyplňuje ako astrálita a pôsobí i u zvierat, by pri rastlinách nebolo. Pre otvorený zrak jasnovidca je rastlina obklopená žiarou a svedomím, a to hlavne svedomím astrálnych substancí. A tieto sú aj tým, čo spolupôsobí pri stavbe kvetu. Teda zatiaľ čo rastlina rastie od listu k listu vplyvom éterického tela, hore v kvete sa uzatvára tým, že je obmývaná astrálnou substanciou.

Každú rastlinu, ktorá rastie do výšky, vidí jasnovidec obklopenú touto astrálnou substanciou. Ale pri rastlinách máme ešte aj niečo ďalšie - ja. Ak chceme nájsť rastlinné ja, musíme hľadať v strede Zeme. Tam majú svoje ja všetky rastliny, to je dôležitá a podstatná pravda. Teda zatiaľ čo zvieracie ja vidíme okolo Zeme, ak chceme pozorovať rastlinné ja, musíme nasmerovať svoj pohľad do zemského stredu. V skutočnosti, keď jasnovidný pohľad prenikne k takémuto nazeraniu na rastlinu; Zem, ktorá tu inak stojí iba ako hmotný obraz, sa rozšíri na organizmus, ktorý má v strede svoje ja a toto ja sa skladá zo všetkých rastlinných ja dohromady. Zem je týmto ja oduševnená a práve tak, ako vaša hlava má vlasy, ktoré vyrastajú z vašej bytosti, tak rastú rastliny z bytosti Zeme a patria k spoločnému zemskému organizmu. A keď vytrhávate zo Zeme rastlinu aj s koreňom, tak to bolí celú Zem, rastlinná duša to pociťuje ako bolesť. To je skutočnosť. Ale nesmiete si myslieť, že by Zem bolelo, keď napríklad trháte kvety. Tu nastáva opak. Keď napríklad na jeseň vidíte, ako kosec žne obilie, jasnovidný pohľad vidí, ako sa Zemou šíria celé prúdy príjemných pocitov. Nesmiete pri tom uplatňovať žiadne morálne námietky. Mohli by ste napríklad povedať: Je potom menším hriechom, keď dieťa trhá všetky možné rastliny úplne bez úžitku, ako keď rastlinu niekto starostlivo a s dobrým úmyslom presadzuje? - Skutočnosť zostáva taká, že ak vytáhnete rastlinu aj s koreňom, spôsobuje to Zemi bolesť a ak ju odrezávate, robí to Zemi dobre. Pretože Zem rada rozdáva to, čo nosí na povrchu. A keď na nej zvieratá spásajú rastliny, potom to pociťuje ako príjemný pocit, podobne ako krava, keď jej teľa saje mlieko z vemena. To všetko je ezoterná skutočnosť. To, čo rastie na Zemi ako rastliny a na povrchu je ožiarené astrálnym telom, to je pre Zem to isté, ako pre zvieraciu bytosť mlieko, ktoré poskytuje. To všetko nie sú iba nejaké prirovnania, ale pravdivé

skutočnosti. Avšak kto môže hľadieť jasnovidným pohľadom do astrálneho sveta, nevidí tam ešte žiadne rastlinné ja. Na to je potrebná vyššia jasnozrivosť, ktorá môže nazerať do sveta devachanského. Musíme teda povedať, že skupinové ja zvierat sú v astrálnom svete, zatiaľ čo rastlinné ja sa nachádza v devachanskom svete.

A teraz si postavme takúto otázku: Ako je to s nerastným svetom? Ako je to s takzvanými mŕtvymi kameňmi? Majú aj tie čosi ako ja alebo ako vyššie články? Keď pozorujeme kameň, zistíme, že v tomto svete má iba fyzické telo. Ale zo všetkých strán ho obklopuje a halí jeho telo éterické. Ak si vezmete napríklad kryštál, musíte si predstaviť celú jeho formu akoby vynechanú, ako éterický dutý priestor, a to tak, že kde končí fyzická látka, začína éterická. Ako sú rastliny v hornej časti obmývané astralitou, tak je nerast zo všetkých strán obklopený éteričnom. Toto éterično je doma v astrálnom svete. Dobré si to všimnite: Máme tu éterično, ktoré je doma v astrálnom svete. Veci sú v skutočnosti komplikovanejšie, než si človek zvyčajne myslí. Vôbec to nie je tak, že by v astrálnom svete bolo všetko astrálne. To je tak málo pravda, ako že vo fyzickom svete je všetko fyzické. Vo fyzickom svete máme napríklad aj ľudské éterické telo, astrálne telo a dokonca aj ľudské ja. Tak aj éterické telo nerastu vidí jasnovidec v astrálnom svete.

A kde je teraz astrálne telo nerastu? Vyníma sa ako celkom svojrázne formované lúče. Predstavte si také lúče, ktoré sa ako hroty zavrtávajú do éterického tela, predstavte si také svetelné obrazy, ktoré sa stále rozširujú a rozširujú od miesta, kde sú takrečeno zavrtané do éterického tela nerastu. Tak dostávate astrálne lúčové obrazce, ktoré vyžarujú z každého nerastu. Koniec tu nenájdete, pretože tieto obrazce žiaria do neurčitého, do svetového priestoru. Keď teda pozorujete kryštál, vidíte najskôr fyzicky vyplnený priestor. Jasnovidné vidíte túto fyzickú formu obklopenú svedom éterického tela a potom ešte akoby zavrtané, rozmanité lúčové obrazce, rozprestierajúce sa na všetky strany do nekonečna priestoru. Z každého bodu priestoru, ktorý je vyplnený nejakou nerastnou látkou, sa vám pohľad rozširuje až do nekonečna. Niet žiadneho bodu

)

v priestore, ktorý by bol bez súvislosti s celým vesmírom. Je to, akoby každá jednotlivosť nášho sveta visela na tisíckach a tisíckach svetelných duchovných vlákien, svetelných vlákien, ktoré sa rozprestierajú do nekonečného priestoru. A môžete si predstaviť, ako sa tieto svetlá navzájom prenikajú a zlievajú, keď sa stále viac a viac rozširujú. Takže, keď pozorujete nerast, dostávate tento obraz: Vidíte fyzické telo ožiarené svetelnými obrazcami tela éterického a potom lúče, ktoré sa stále viac a viac rozširujú, odchádzajúce do priestoru. Vidíte ich strácať sa akoby v dutej guli. Každý nerast si môžete predstaviť ako stred takejto dutej gule a tieto sú všade, po celej Zemi. Takéto duté gule sú jedna v druhej a keď si predstavíme, že sa jasnovidná schopnosť pozdvihuje stále viac a viac až tam, kde sa tieto lúče zjednocujú, potom prídeme k miestu, kde nám zo všetkých strán svetového priestoru žiaria ja minerálov. Jasnovidnej schopnosti sa tieto ja ukazujú vo vyšších častiach devachanskej úrovne. Zatiaľ čo samotné lúče, teda aj astrálne telo, sú v nižšej časti, ja je v najvyššom devachanskom svete.

Tým teda dostávame aj prehľad o rôznych ríšach. Ja človeka je na fyzickej úrovni, ja zvierat na astrálnej úrovni, rastlinné ja na nižších a ja minerálov na najvyšších stupňoch devachanského sveta.

Z určitého pohľadu sú preto nerasty na Zemi v opačnom postavení ako človek. Človek má svoje ja vnútri, uzatvorené vo svojej koži. Človek, každý pre seba, je stredom; ľudským stredom. Rastliny vytvárajú ďalšie stredisko, všetky spolu tvoria zemský stred a nerasty tvoria svojimi ja okruh našej svetovej sféry. Preto je ľudské ja stredobodom všade, kde stojí. Nerastné ja je všade v okolí, presne naopak ako u človeka. Teraz už pochopíte aj to, keď poviem, že nerast ako duša je v úplne inom postavení než napríklad ľudská či zvieracia duša. Keď rozbijete nerast, nepocítiťuje bolesť, ale naopak radosť a slasť a celé prúdy slasti prúdia kamenným lomom, keď sa hornina rozbíja a triešti. Oproti tomu by to bola obrovská bolesť, keby ste všetko to roztrieštené, rozdelené chceli znovu spojiť. Môžete to sledovať na inom procese. Predstavte si pohár s teplou vodou, do ktorého vhodíte kúsok soli. Ako sa soľ rozpúšťa, nerozpúšťa sa iba jej hmota, ale teplú vodu naplňajú aj príjemné pocity, slasť z trhaní sa nerastných častí rozpúšťaním. Keď ale teraz túto vodu schladíte, takže soľ znovu kryštalizuje, potom je tento jav sprevádzaný pocitom bolesti. Tieto veci zasvätení vždy vedeli a aj o nich ľudom vždy hovorili. Ľudia sa tomu musia iba učiť rozumieť. Významne hovoril práve o tomto jeden veľký zasvätenec. Predstavme si, ako to bolo

kedysi pri vzniku Zeme. Teraz sa pohybujeme po pevnej Zemi, ale nebolo to tak vždy. Keď sledujeme zemský vývoj smerom naspäť, zisťujeme, že sa stáva mäkkšou, až tekutou a dokonca plynnou. Všetko, čo je dnes pevné, nerastné, vykryštalizovalo zo Zeme, ktorá bola raz tekutá. Na to, aby sa mohol človek pohybovať po tejto Zemi, muselo sa to, čo bolo mäkké a tekuté, spevniť. Pre ľudské bytie bolo potrebné, aby Zem vo svojom nerastnom bytí prežila nekonečnú bolesť, pretože nekonečná bolesť bola spojená s týmto tvrdením zemskej masy. Preto hovorí svätý Pavol vo vzťahu k tejto skutočnosti: „Všetko tvorstvo stoná v bolestiach ako pri pôrode, túžobne očakávajú synovstvo“⁷⁴. To znamená, že Zem sa musela v bolestiach spevniť, vybudovať si nerastný podklad, čím mohol byť človek prijatý za dieťa božie.

Spisy, ktoré pochádzajú od skutočných zsvätencov, sú také, že pred nimi človek nijako nemusí strácať úctu, i keď ich skutočne spozná. Hlbokým chvením ho naplní každý riadok inšpirovaného písma biblie, keď spozná ich zmysel duchovnou múdrosťou. V slovách: „Všetko tvorstvo stoná v bolestiach“, ležia ukryté svetové tajomstvá. Samozrejme, takéto pravdy sa až potom znovu stanú plodnými pre ľudstvo, keď preniknú do čítania. Nesmú sa chápať iba abstraktne, ale musia sa zažiť, preniknúť do ozajstného poznania.

Pozorujme ešte raz rastlinu, ako rastie jej fyzické telo, navrchu ožiarené astrálnym telom, s jej ja v strede Zeme. Dovoľte mi ešte raz poukázať na podstatu veci. Čo vlastne robí toto astrálne telo, ktoré tu zvonku halí kvet? Robí skutočne niečo, čo má v živote rastliny význam a pochopíme to, ak sa ešte trochu hlbšie pozrieme do duchovnej štruktúry nášho zemskeho bytia. Včera sme hovorili, že kedysi tvorili Zem a Slnko ešte jednotné teleso. Človek žil už i vtedy, i keď v iných podmienkach než dnes. Mal temné jasnozrivé vedomie, jeho organizmus bol taký, že mohol v tejto zemsko-slnčnej mase žiť. Dnes je organizovaný tak, že ak k nemu dôjde slnečný lúč a dopadne mu do oka, potom tento slnečný lúč vidí. To znamená, že vidí slnečný lúč, ktorý k nemu zvonku preniká; vidí prostredníctvom tohto lúča. Ale tak to nebolo, kým bol ešte so Zemou v Slnku. Tu videl takpovediac tento slnečný lúč zvnútra, videl duševné sily, ktoré tento slnečný lúč prenikali.

A viete, čo boli tieto

duševné sily? Slnčný lúč je preniknutý tými silami, ktoré máme v našom vlastnom astrálnom tele. Fyzické svedo je iba vonkajšie telo astrálneho sveda, ktoré žiari zo Slnka. A pravdou je, že to, čo svetielkuje okolo hornej časti tela rastliny, je astrálne úzko zviazané s tým, čo ako astrálne prichádza zo Slnka. Pretože máte astrálne telo, môžete mať prianie, vôľu. Tu pri rastline obmýva toto prianie, vôľa, pocit jej hornú časť. O čo sa tu snaží? Chce nasat', prijať dušu slnečných lúčov a s dušou aj to najčistejšie, ja. A to, čo ide rastlinou až doprostred Zeme, je pokračovaním slnečných lúčov. V tejto činnosti duchovného obsahu slnečných lúčov, ktoré prechádzajú rastlinou až k stredu Zeme, sa prejavuje činnosť ja rastliny. Tak spolupôsobia duch, rastlina a Slnko. Duchovné sily, ktoré ležia v Slnku, sú skutočne stále ďalej a ďalej privádzané Zemi. A čím? Astrálnymi telami, obmývajúcimi kvety rastlín, ktoré túžia po duši slnečných lúčov, ktorú túžobne prijímajú a prenášajú ju celými svojimi telami do Zeme. To, čo sa navonok odohráva vo fyzickom svete vplyvom slnečných lúčov, je iba jedna stránka. Druhá stránka je však to, čo pôsobí v rastline duševne a dychtivo túži po duši sveda, ktorá prúdi k Zemi v slnečných lúčoch.

A teraz uvidíte, ako sa tieto veci môžu stať praktickými. Predstavte si človeka ďalej budúcnosti, ktorý to, čo bolo práve povedané o túžobnom prianí rasdín nasávať slnečnú dušu, bude pociťovať pri každej jednej rastline. Tento človek bude mať na vyššom duchovnom stupni to, čo má na nižšom stupni zvier, ktoré ide po lúke a spása rastliny, ktoré práve potrebuje, zatiaľ čo iné necháva tak. Nevedomý inštinkt, čo v skutočnosti znamená vyšší duchovia, riadi zvier. V budúcnosti sa človek bude vedome blížiť k vhodným rastlinám. Nie ako dnes, kedy sa človek zamýšľa nad tým, čo dáva najlepšie látky jeho telu. Ku každej jednotlivej rastline bude mať živý vzťah, pretože bude vedieť, že to, čo rastlina nasala, prejde ako také aj do neho. Jedlo nebude pre neho znamenať nižšiu činnosť, ale niečo, čo sa vykonáva aj v duši a v duchu, pretože bude vedieť, že všetko, čo zje, je vonkajšou podobou pre duševno. Pre našu dobu, pre naše medziobdobie, kedy ľudia nemôžu veľa vedieť o oživujúcich duševných vzťahoch medzi sebou a svetom, museli byť vytvorené rôzne náhrady. Prečo zasvätení všetkých čias nabádať ľudí, aby sa modlili pred jedlom? Modlitba nemala byť ničím iným ako dosvedčením toho, že s jedlom prúdi do ľudí duchovno.

Tak vidíme, ako sa svet pocitov a cítenia stáva iným, keď človek do seba prijme skutočnú múdrosť. S istotou, akou je na nižšom stupni zvierací inštinkt, bude človek so žiariacou, jasnou priezračnosťou vedieť, čo robí. Bude to vedieť, pretože bude poznať dušu toho, s čím sa spája. Až sem, do tejto oblasti, môžeme sami sledovať, akú praktickú hodnotu má duchovná veda pre budúcnosť.

A tak pozorujeme teraz svet s úplne inými pocitmi. Zem vidíme nielen ako svetové teleso ožarované slnečnými lúčmi, ale stáva sa pre nás živou bytosťou, ktorá nasáva dušu Slnka plášťom astrálnych obalov rastlín. A vidíme, že celý vesmír je preniknutý nerastnými ja, že všetko je oduševnené a preduchovnené.

Avšak môžeme ísť ešte ďalej. Našli sme štyri ríše: nerastnú, rastlinnú, zvieraciu a ľudskú. Ale tým sa to nekončí. To sú iba tie ríše, ktoré môže vidieť človek pri svojom normálnom vývoji. Už skôr sme upozornili na to, že napríklad v adantskej dobe bol človek druhom takých bytostí, ktoré mali ako svoj najhustejší útvar iba telo éterické. To, čo zostalo ako spomienka v ságach rôznych národov, postavy Dia či Apolóna, boli pre starých Atlantidánov skutočnými postavami. V stave spánku s nimi spoločne žili. Také bytosti, ktoré nezostúpili až k telesnému vteleniu, bezpochyby existujú. A tak môžeme preniesť svoj pohľad od človeka do vyšších ríš, a to najskôr k trom ríšam, ktoré nás zaujímajú. Ríšu, ktorá bezprostredne hraničí s ľudskou ríšou, nazývame v zmysle kresťanskej ezoteriky ríšou anjelov alebo angeloí. Nazývajú sa i duchmi prítmnia. Druhá, vyššia ríša nad anjelmi je ríša archanjelov alebo archangeloi, duchov ohňa. A nakoniec ešte vyššia ríša, to sú prasily, pra- počiatky alebo archai, nazývaní aj duchmi osobnosti. To sú teda tri ríše nad človekom. Teraz si ujasnime niečo o živote týchto ríš. Tak ako človek zasahuje do života rastlín, keď obrába zem, tak zasahujú tieto vyššie ríše do ríše ľudskej. Najlepšie si to budeme môcť ujasniť, keď pozorujeme nasledovné: V súčasnosti má človek svoje ja, svoje astrálne, éterické a fyzické telo. Akým smerom ide teraz ďalší vývoj? Tým, že človek na sebe stále viac a viac pracuje. Dnes je v mnohých smeroch ľudskej ja ešte bezmocným voči iným článkom svojej bytosti. Pozrite len na to, ako dnešný človek veľakrát nie je schopný ovládnuť svoje vášne a ako je nimi, teda svojím astrálnym telom, sám ovládaný. V tomto smere je medzi ľuďmi veľký rozdiel. Niektorí úplne podlieha svojim astrálnym si-

lám, svojim vášňam. Pozrite sa len na divocha, ktorý požíera svojich bližných a prirovnajte ho k dnešným ľuďom európskej kultúry. A potom sa pozrite na ľudí, usilujúcich sa o vysoké ideály, ako *Schilbr* alebo *František z Assisi* *. Vidíte, že je tu vývoj, ktorý spočíva v tom, že sa človek stále viac a viac učí ovládnuť svoje astrálne telo svojim ja.

A príde čas, kedy ja toto astrálne telo úplne ovládne, prežiarí ho a prenikne. Potom bude mať človek vybudovaný vyšší článok, ktorý sa nazýva manas alebo duchovné ja. Nie je to nič iné, než skrz ja premenené astrálne telo. Keď pozorujeme dnešného človeka, musíme povedať, že jeho astrálne telo pozostáva vlastne z dvoch častí. Z toho, čo už premenil, nad čím vládne svojim ja a z toho, čo svojim ja ešte ovládať nevie. Táto časť je ešte vyplnená inými, nižšími silami a pudmi, a keď ja tieto vyženie, pripoja sa k astrálnemu telu rôzne iné sily. Ale aby astrálne telo zostalo dovtedy vôbec zachované, aby nebolo nižšími silami zničené, musí byť ešte stále preniknuté a presiaknuté vyššími bytosťami, ktoré ho ovládajú tak, ako to raz dokáže človek na konci svojho vývoja. Tieto bytosti, ktorých úlohou je ovládať človekom neovládanú časť svojho astrálneho tela, stoja o jeden stupeň vyššie než človek. Sú to anjeli alebo duchovia prítmnia. Naozaj sa dá povedať, že nad každým človekom bdie takýto vyšší duch, ktorý má moc nad jeho astrálnym telom, a nie je to len detská predstava, ale hlboká múdrosť, keď sa hovorí o strážnych anjeloch. Títo strážni anjeli majú veľkú úlohu.

Pozrime sa na priebeh ľudského života na Zemi v celku. Vieme, že človek prechádza mnohými vteleniami. Raz, v určitom bode zemského vývoja začal žiť na Zemi ako duševné ja vo svojej prvej inkarnácii. Potom umrel, prešiel nejaký čas, po ktorom nasledovalo ďalšie vtelenie, a tak to šlo ďalej od inkarnácie po inkarnáciu, a to sa skončí až vo vzdialenom bode ľudského vývoja. To už človek prejde všetkými inkarnáciami a získa si tak aj schopnosť úplne ovládnuť svoje astrálne telo. To však nemôže skôr, než prejde všetkými vteleniami, aspoň nie v normálnom vývoji. Taký vyšší duch sleduje teraz to najvnútornejšie z ľudskej prirodzenosti, čo prechádza od vtelenia ku vteleniu a vedie človeka od inkarnácie po inkarnáciu tak, aby skutočne mohol splniť svoje pozemské poslanie. Je to, ako keby človek už od začiatku svojej pozemskej púte mohol hľadiť na vznešeného ducha, ktorý mu je vzorom, ktorý dokáže celkom ovládnuť jeho astrálne telo a ktorý mu hovorí: takýto

musíš byť, keď raz vystúpiš z tohto zemského vývoja. To je úlohou takzvaných duchov anjelskej ríše - riadiť ľudské inkarnácie. A d už sa hovorí, že človek hľadá na svoje vyššie ja, ktorému sa má stále viac podobat', alebo že vzhliada k svojmu anjelovi ako k svojmu veľkému vzoru, to je v podstate duchovne to isté.

A potom, keď človek pracuje ďalej, pretvorí éterické telo v budhi, v životného ducha. Raz to bude robiť vedome, ale už aj dnes na tom nevedome pracuje. O to viac však musia dnes vo všetkých ľudských éterických telách spolupôsobiť vyššie duchovné svety a sú to duchovia ohňa, čo vykonávajú túto prácu. Ľudské éterické telá však teraz nie sú tak individuálne rozdielne ako telá astrálne. Každý človek má svoje cnosti a necnosti, ale vo vzťahu k tomu, čo súvisí s telom éterickým, panuje určitá podobnosť. Vidíme to na vlastnostiach, ktoré súvisia s rasou, s národnosťou. A preto tiež vidíme, že vo vzťahu k svojmu éterickému telu nemá každý človek svojho archanjela, ale sú to národy a rasy, ktoré sú vedené nižšími i vyššími duchmi ohňa. Títo duchovia, nazývaní archanjeli alebo duchmi ohňa, skutočne skupinovo riadia národy a rasy našej Zeme. Tu sa váš pohľad rozširuje na niečo, čo je pre mnohých ľudí veľmi abstraktné, čo ale pre toho, kto vzhliada do duchovných svetov, predstavuje niečo veľmi konkrétne. Keď dnes niekto hovorí o duchu národa alebo o národnej duši, tak to berie ako nejakú abstrakciu. Pre ezoterného pozorovateľa to tak nie je. Preňho je celý národ akoby spoločne vložený do duchovnej substancie, ktorá je telom ducha ohňa. A ako je celá naša Zem odpradáva až podnes riadená a vedená od národu k národu, od rasy k rase, tak sú to duchovia ohňa, ktorí takpovediac kráčajú ponad vývoj, ktorí majú svoje telo v dušiach národov a riadia teda chod vývoja.

A potom je tu ešte niečo, čo je od takých spoločenstiev ako národ alebo rasa nezávislé. Pozrime sa na našu dobu, ako veľa je nezávislého od takýchto spoločenstiev. A pozrime spätne napríklad do čias dvanásteho storočia. Tu vidíme, že určité duchovné záležitosti sa odohrávajú rovnako u všetkých európskych národov. Vidíme niečo, čo presahuje duchov národov - vyjadruje sa to názvom duch času. Ale tento duch času je tu naozaj a je telom ešte vyšších bytostí je telom duchov osobností, prapočiatkov.

A teraz vidíme, ako je naša Zem takpovediac vložená do duchovnej atmosféry. Z nerastných útvarov necháva vyrašit' rastlinstvo, zvieratá a ľudí necháva pohybovať sa na svojom povrchu. Sama je však obklopená

vznešenými duchovnými bytosťami. Duchmi, ktorí riadia jednotlivých ľudí, duchmi, ktorí sú vodcami národných a rasových spoločností a tiež tými, ktorí riadia ducha času od jednej epochy k druhej.

Tak sme sa dnes pokúsili získať prehľad o tom, čo je naša Zem a náš svet v duchovnom význame a ako s tým všetkým súvisí človek. A tým sme získali základňu pre skutočne užitočné úvahy o tom, čo máme povedať o vzťahoch medzi svetom, Zemou a človekom.